

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA INFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ

FACULTY OF INFORMATION TECHNOLOGY

ÚSTAV POČÍTAČOVÉ GRAFIKY A MULTIMÉDIÍ

DEPARTMENT OF COMPUTER GRAPHICS AND MULTIMEDIA

NÁSTROJ PRO KONTROLU DIPLOMOVÝCH PRACÍ

THESES CHECKER

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR'S THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

MICHAELA MACKOVÁ

VEDOUcí PRÁCE

SUPERVISOR

Ing. TOMÁŠ MILET, Ph.D.

BRNO 2023

Zadání bakalářské práce

144733

Ústav: Ústav počítačové grafiky a multimédií (UPGM)
Studentka: **Macková Michaela**
Program: Informační technologie
Specializace: Informační technologie
Název: **Nástroj pro kontrolu diplomových prací**
Kategorie: Počítačová grafika
Akademický rok: 2022/23

Zadání:

1. Nastudujte nástroje pro automatickou kontrolu kvality technických dokumentací, způsoby hledání chyb, formální, typografické a jazykové požadavky technických dokumentací. Nastudujte a sesbírejte často se vyskytující chyby v technických dokumentacích.
2. Navrhněte aplikaci, která ve vstupním souboru pdf vyznačí chyby a navrhne způsob řešení.
3. Implementujte navrženou aplikaci tak, aby byla uživatelsky co nejpřívětivější a nejsnáze se používala.
4. Vyhodnoťte nástroj na již zveřejněných pracích a porovnejte její výsledky s posudky oponentů.
5. Práci zhodnoťte, zveřejněte a vytvořte demonstrační video.

Literatura:

- Biernátová, O. a Skůpa, J. Bibliografické odkazy a citace dokumentů [online]. Brno: Citace.com, září 2011. Dostupné z: <http://www.citace.com/download/CSN-ISO-690.pdf>.
- Černá, A., Chromý, J., Konečná, H. et al. Internetová jazyková příručka – Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v. v. i. [online]. Centrum zpracování přírodního jazyka FI MU, 2019. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.
- Hlavsa, Z. et al. Pravidla českého pravopisu. 2. vyd. Academia, 2009. ISBN 80-200-1327-X.
- Zemčík, P. Směrnice děkana č. 7/2018 – Úprava, odevzdávání a zveřejňování závěrečných prací na FIT VUT v Brně [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.fit.vut.cz/fit/info/smernice/sm2018-07.pdf>.

Při obhajobě semestrální části projektu je požadováno:
První dva body a kostra aplikace.

Podrobné závazné pokyny pro vypracování práce viz <https://www.fit.vut.cz/study/theses/>

Vedoucí práce: **Milet Tomáš, Ing., Ph.D.**
Vedoucí ústavu: Černocký Jan, prof. Dr. Ing.
Datum zadání: 1.11.2022
Termín pro odevzdání: 10.5.2023
Datum schválení: 31.10.2022

Abstrakt

Do tohoto odstavce bude zapsán výtah (abstrakt) práce v českém (slovenském) jazyce.

Abstract

Do tohoto odstavce bude zapsán výtah (abstrakt) práce v anglickém jazyce.

Klíčová slova

Sem budou zapsána jednotlivá klíčová slova v českém (slovenském) jazyce, oddělená čárkami.

Keywords

Sem budou zapsána jednotlivá klíčová slova v anglickém jazyce, oddělená čárkami.

Citace

MACKOVÁ, Michaela. *Nástroj pro kontrolu diplomových prací*. Brno, 2023. Bakalářská práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta informačních technologií. Vedoucí práce Ing. Tomáš Milet, Ph.D.

Nástroj pro kontrolu diplomových prací

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením pana Ing. Tomáše Mileta, Ph.D. Další informace mi poskytli... **[[TODO]]** Uvedla jsem všechny literární prameny, publikace a další zdroje, ze kterých jsem čerpala.

.....
Michaela Macková
22. dubna 2023

Poděkování

V této sekci je možno uvést poděkování vedoucímu práce a těm, kteří poskytli odbornou pomoc (externí zadavatel, konzultant apod.).

Obsah

1	Úvod	2
2	Typografie a často vyskytované chyby v diplomových pracích	3
2.1	Rychlokurz typografie	3
2.2	Přetečení obsahu za okraj	3
2.3	Chybné použití spojovníku	4
2.4	Chybějící popis kapitoly	5
2.5	Nadpisy třetí a větší úrovně v obsahu	5
2.6	Absence vektorové grafiky	5
2.7	Nepoužívání pevné mezery	5
2.8	Použití nesprávných uvozovek	6
3	PDF soubor	7
3.1	Formát PDF	7
3.2	Grafika v PDF	12
3.3	Reprezentace anotací v PDF souboru	16
3.4	Programovací jazyky a knihovny pro zpracování a anotování PDF souborů	16
4	Návrh a implementace aplikace	19
4.1	Specifikace požadavků	19
4.2	Využité technologie	19
4.3	Program pro vyhledání chyb a jejich následné vyznačení	19
4.4	Doplňující program pro použití v příkazovém řádku	19
4.5	Architektura webové aplikace	19
4.6	Ukázka použití vytvořené webové aplikace	19
5	Testování a zhodnocení výsledné aplikace	20
5.1	Ověření správné funkcionality vyhledávání chyb	20
5.2	Znamé chyby aplikace	20
5.3	Uživatelské dotazníky	20
5.4	Možné budoucí rozšíření aplikace	20
6	Závěr	21
	Literatura	22

Kapitola 1

Úvod

Kapitola 2

Typografie a často vyskytované chyby v diplomových pracích

U psaní textu se autor musí řídit nejen gramatickými, ale i typografickými pravidly. Toto platí především při psaní odborné práce. **Větší množství chyb v obsahu práce může mít za následek to, že i kvalitně odvedená práce se bude zdát neuspokojivá.**

Chyby mohou být způsobeny z nepozornosti, anebo z neznalosti, přičemž druhá možnost je pro autora textu horší, jelikož i po několikátém přečtení nemusí pisatel vůbec poznat, že se jedná o chybu. Správnou volbou textového editoru si tvůrce textu může usnadnit hledání některých chyb. Několik dnešních textových procesorů poskytuje alespoň částečnou kontrolu pravopisu, nicméně tato kontrola umí ve spoustě případů upozornit převážně jen na překlepy. Významové chyby, jako je například záměna slov *tip*, *typ* nebo *autorizace*, *autentizace*, bývají často touto automatickou kontrolou zanedbávány. Další části této kapitoly popisují několik chyb, které lze nalézt v mnoha diplomových pracích a dále uvádějí, jak se těmto chybám vyhnout.

2.1 Rychlokurz typografie

[[**TODO:** text]]

2.2 Přetečení obsahu za okraj

Přetečení textu za okraj se nejčastěji vyskytuje, když student píše svou diplomovou práci s pomocí jazyka \LaTeX . Obvykle je to způsobeno tím, že program nedokáže automaticky zalomit slovo na konci řádku, jak je ukázáno na obrázku 2.1. Toto lze opravit napověděním možného zalomení nebo přeformulováním věty, kde se daná chyba vyskytuje. Další typ této chyby je přetečení obrázku za okraj, který se nestává tak často, ale lze jej udělat v několika textových editorech.

em. Aliquam ante. Aliquam
nec, diam. Nullam feugiat,
pendum odio risus sit amet

a qui officia deserunt mollit
s enim erat, vestibulum vel,
faucibus.
;-aspernatur aut oditautfugit,
atem sequi nesciunt. Mau-
rada congue. In sem justo,
um augue id magna semper

Obrázek 2.1: Ukázka přetečení za okraj. **[[popisek + přetečení obrázku]]**

2.3 Chybné použití spojovníku

Nesprávné používání spojovníku je chyba, která se vyskytuje nejen v diplomových pracích. Spojovník (-) je graficky velmi podobný pomlčce (–), ale významově se značně liší. Pravidla pro psaní těchto znaků, uvedená v internetové příručce Ústavu pro jazyk český [1], říkají, že spojovník se píše bez mezer mezi výrazy, které spojuje. Výjimkou je, naznačuje-li spojovník neúplné slovo. Obecně se tedy v češtině tento znak užívá tehdy, **chce-li autor vyjádřit**, že jím spojené výrazy tvoří těsný významový celek. Pomlčka se oproti spojovníku využívá pro oddělování částí projevu, vyjádření rozsahu, vztahu nebo vyznačení přestávky v řeči, pro uvození přímé řeči a pro vyjádření celého čísla při psaní peněžních částek. Odděluje se z obou stran mezerami. Komplikovanější situace nastane pouze tehdy, když je toto znaménko použito ve funkci výrazů a, až, od, do nebo proti. Spojovník (-) i pomlčka (–) bývají často zaměňovány se znaménkem minus (−), to však má též své grafické i významové odlišnosti. V knize [7] je vysvětleno, že znak minus má stejnou šíři i umístění jako znak plus. Znak minus se používá ve dvou významech, a to pro označení záporné hodnoty, nebo pro označení operace odčítání. Sazba se v obou případech liší: pro označení záporné hodnoty se znak minus a následující operand píše bez mezery, pro psaní minus jako odčítání se však mezera uvádí z obou stran tohoto znaménka. Internetová příručka Ústavu pro jazyk český [1] však uvádí, že je v korespondenci dovoleno znak minus (−) nahradit pomlčkou (–).

Podle článku [8] se tato chyba (naznačena na obrázku ??) vyskytuje v textu kvůli absenci znaku pomlčky na klávesnici. Místo znaku pomlčky, který je při psaní textu pravděpodobně potřebný častěji, se na klávesnici vyskytuje právě znak spojovníku. I když nyní už spousta textových editorů dokáže automaticky nahradit spojovník za pomlčku, tato náhrada nemusí být stoprocentní. V programu L^AT_EX se spojovník zapíše přímo z klávesnice jako -, pomlčku je možno zapsat pomocí dvou spojovníků -- a znaménko minus je zapsáno jako spojovník v matematickém prostředí \$-\$ nebo též \$\$-\$\$.

2.4 Chybějící popis kapitoly

I když je kapitola rozdělena na několik podkapitol, musí i samotná kapitola obsahovat její popis. Blog [9] vysvětluje, že pokud není uveden popis mezi kapitolou a její podkapitolou, působí poté práce nedopracovaně. Tuto skutečnost lze vidět i na ukázce v obrázku ???. V tomto místě se hodí napsat 1–2 odstavce, kde bude vysvětlené o čem daná kapitola je a co se v ní čtenář dozví.

2.5 Nadpisy třetí a větší úrovně v obsahu

V diplomové práci není vhodné v obsahu uvádět nadpisy třetí či větší úrovně. Jak je vidět na obrázku ??, obsah je poté nepřehledný a zbytečně dlouhý. Samotná třetí úroveň nadpisů je velmi podrobná, ale v diplomové práci ji lze použít v případě, když bude nečíslovaná. V programu L^AT_EX tohoto lze dosáhnout příkazem `\subsection*{}`. Nadpisy čtvrté a větší úrovně už by se v diplomové práci neměly vůbec vyskytovat.

2.6 Absence vektorové grafiky

Při vkládání obrázku do textu se autor musí zabývat několika otázkami a jedna z nich je určitě jeho kvalita. Pokud má obrázek moc malé rozlišení nevypadá v odborné práci dobře. I přesto, že se obrázek na displeji zdá dostatečně kvalitní, při tisku může být daný obrázek „rozkostičkovaný“. Toto nevhodné použití lze vidět i na obrázku ???. Tento problém kvalitního rozlišení nám může vyřešit použití vektorového obrázku. Podle knihy [7] je zásadní výhodou vektorového obrázku jeho uložení, díky kterému si obrázek ponechá vysokou kvalitu i v různém zvětšení. Ale použití vektorové grafiky není vždy vhodné a v některých případech není ani možné. V knize je proto uvedeno doporučení použít vektorovou grafiku (formáty SVG, EPS a PDF) na schémata a loga, rastrovou grafiku formátu JPG pro fotografie a pro ostatní rastrovou grafiku použít formát PNG.

2.7 Nepoužívání pevné mezery

Jako spousta jiných věcí i psaní mezer má svá pravidla. Jak zmiňuje článek [2], i v něčem tak samozřejmém, jako je psaní pouhé mezery se často chybuje: mezera se musí psát za tečkou (nebo též čárkou), ne před ní a píše se vždy jen jedna, data se píšou ve formátu *d. m. yyyy* a čísla se oddělují mezerou po tisících (s výjimkou letopočtu). Při psaní se může stát, že mezera spojující znaky nebo čísla, vyjde na konec řádku a tyto znaky by se rozdělily. Tento případ lze pozorovat i na obrázku ???. Pro zamezení takových případů existuje právě pevná (nebo též nedělitelná) mezera.

Pevná mezera se se zobrazí stejně jako normální mezera, ale na rozdíl od normální mezery, spojí dohromady příslušné znaky a zablokuje jejich rozdělení na konci řádku. Podle pravidel internetové jazykové příručky [1] se má pevná mezera použít v těchto případech (převzato a upraveno):

- ve spojení neslabičných předložek *k*, *s*, *v*, *z* s následujícím slovem, např. *v obrázku*, *z funkce*,
- ve spojení slabičných předložek *o*, *u* a spojek *a*, *i* s následujícím výrazem, např. *o kapitole*, *a to*,

- členění čísel, např. *2 301 000*, *3, 141 592 65*,
- mezi číslem a značkou, např. *25 %*, *© 2008*,
- mezi číslem a zkratkou počítaného předmětu nebo písmennou značkou jednotek a měn, např. *24 hod.*, *100 m*, *3 000 Kč*, *500 ¥*,
- mezi číslem a názvem počítaného jevu, např. *obrázek 5*, *12 metrů*, *I. patro*,
- v kalendářních datech mezi dnem a měsícem, rok však lze oddělit, např. *3. 5. 2000*, *26. dubna 2023*
- v měřítkách map, plánů a výkresů, v poměrech nebo při naznačení dělení, např. *4 : 7*, *1 : 10 000*, *12 : 2 = 6*,
- v telefonních, faxových a jiných číslech členěných mezerou, např. *+420 603 999 226*,
- ve složených zkratkách (v případě nutnosti se doporučuje dělit podle dílčích celků), v ustálených spojeních a v různých kódech, např. *s. r. o.*, *m n. m.*, *ISO 690*,
- mezi zkratkami typu *tj.*, *tzv.*, *tzn.* a výrazem, který za nimi bezprostředně následuje, např. *tzv. pipeline*,
- mezi zkratkami rodných jmen a příjmeními, např. *T. Milet*,
- mezi zkratkou titulu nebo hodnosti uváděnou před osobním jménem, např. *p. Macková*, *Ing. Novák*.

Zapsání pevné mezery závisí na použitém textovém editoru. I když spousta z nich již umí tuto pevnou mezeru automaticky doplnit, nemusí mít tato automatizace stoprocentní úspěšnost. V programu L^AT_EX se pevná mezeru zapisuje znakem tildy (~) a v editoru WORD se zapisuje pomocí kombinace kláves *Ctrl Shift mezeru*.

2.8 Použití nesprávných uvozovek

Kapitola 3

PDF soubor

3.1 Formát PDF

Většina uživatelů, kteří zachází s PDF soubory nepotřebují znát vnitřní složení PDF dokumentů. Spousta programů a knihoven, pro vytváření či úpravu PDF dokumentu dokáže při práci s tímto souborem dostatečně odstínit od syntaxe PDF formátu. Avšak pro pokročilejší práci s PDF dokumenty není na obtíž si zjistit pár základních informací o uložení dat v tomto formátu. PDF dokument má podobu textového souboru a na jeho pochopení jsou v této sekci vysvětleny jeho 4 základní stavební bloky. Tato sekce čerpá informace ze standardu PDF 32000-1 [4].

Objekty

Objekty jsou jedny ze základních stavebních bloků PDF dokumentu. PDF rozeznává osm typů objektů:

- **Boolean objekt** – Tyto objekty reprezentují logickou hodnotu. Můžou nabýt dvou hodnot, které jsou označeny klíčovými slovy `true` a `false`.
- **Číselný objekt** – Obsahovaná číselná hodnota může být celé, nebo reálné číslo. U zápisu reálných čísel se používá desetinná tečka, například `-3.62`, `.054`, `+238.45`. Celá čísla mohou být například `500`, `+3`, `-21`.
- **Řetězcový objekt (string)** – Řetězec se dá zapsat dvěma způsoby, a to jako klasický řetězec, nebo jako řetězec v hexadecimální podobě. Klasický řetězec je zapsán jako posloupnost znaků uzavřená v kulatých závorkách, například `(Toto je string)`. V tomto typu řetězce je možné používat escape sekvence začínající zpětným lomítkem. Řetězec psaný v hexadecimální podobě lze zapsat jako posloupnost hexadecimálních číslic uzavřenou mezi znaky menší než a větší než, například `<48656c6c66f>`, `<776F726C64>`. Každá dvojice hexadecimálních číslic tvoří jeden znak zakódovaný v ASCII podobě.
- **Jmenný objekt** – Objekt jména je sekvence znaků. Znak, který se mohou použít ve jménu jsou takové, které zapadají do rozmezí mezi znakem vykřičníku (!) a znakem tildy (~). Ostatní znaky se mohou zapsat jako hexadecimální hodnota požadovaného znaku, kterou předchází znak mřížky (#). Jméno musí začínat lomítkem, které se nebere jako jeho součást. Zapsané jméno může být například `/Name`, `/1.6*xyz`, `/C#23`.

- **Objekt pole** – Objekt typu pole je kolekce, která obsahuje objekty. Tyto objekty nemusí být stejného typu – heterogenní pole. Zapisuje se jako prvky pole, které jsou odděleny bílým znakem, uzavřené v hranatých závorkách. Prvkem pole může být objekt pole. Validní pole je například [(string) -25 [2.75 /Name] true].
- **Slovníkový objekt** – Slovník je kolekce, jejíž prvky jsou dvojice objektů. První prvek z této dvojice se nazývá *klíč* a vždy to musí být objekt typu jméno. Ve slovníku nesmí existovat více záznamů se stejným klíčem. Druhý prvek ze dvojice se nazývá *hodnota*. Tento prvek může být objekt jakéhokoli typu. Slovník je uvozen dvojítm znakem menší než a dvojítm znakem větší než, například «/Key1 2.6 /Key2 /Value2».
- **Objekt datového toku (stream)** – Stream je sekvence bajtů, která má neomezenou délku. Používá se především pro ukládání velkého množství dat, což je například obrázek. Tento objekt se zapisuje jako slovník, za nímž následuje klíčové slovo **stream**, po kterém se musí vyskytovat konec řádku. Následují bajty datového toku, které jsou ukončeny koncem řádku a klíčovým slovem **endstream**. Vyskytovaný slovník nesmí být uveden nepřímým odkazem a musí se v něm uvádět délka datového toku v bajtech, pod klíčem **Length**. Každý objekt datového toku musí být zároveň nepřímým objektem (vysvětleno později v této sekci). Validní objekt datového toku je například uveden ve výpise 3.1:

```
12 0 obj
<</Length 20 /Filter /FlateDecode>>
stream
xšcbd'řg'b''8 "y
DZn
endstream
endobj
```

Výpis 3.1: TODO:

- **Null objekt** – Null objekt je speciální objekt, který nabývá pouze hodnoty **null**.

Každému objektu se může přiřadit jednoznačný identifikátor, takový objekt se poté nazývá **nepřímý objekt**. Na nepřímý objekt potom může být odkazováno z jiného objektu, čehož je často využíváno například ve slovníku, kde je uveden klíč a hodnota je nepřímý odkaz na objekt. Identifikátor nepřímého objektu má dvě části. První část je kladné celé číslo, kterému se říká *číslo objektu*. Druhou částí je tzv. *číslo generace*, které je pro nově generovaný dokument 0. Toto číslo musí být vždy nezáporné celé číslo. Nepřímý objekt se zapisuje jako číslo objektu, poté bílý znak a číslo generace. Následuje samotný objekt uzavřen mezi klíčovými slovy **obj** a **endobj**. Validní nepřímý objekt je například:

```
7 0 obj
<504446>
endobj
```

Výpis 3.2: TODO:

Nepřímý objekt se dá referencovat pomocí *nepřímého odkazu*. Nepřímý odkaz se zapisuje číslem objektu, číslem generace a klíčovým slovem **R**, oddělené bílými znaky. Odkaz na výše uvedený nepřímý objekt se zapisuje jako 7 0 R.

Struktura souboru

Tato část popisuje, jak jsou výše popsané objekty uloženy v PDF dokumentu. Též popisuje, jak je k nim přistupováno a jak jsou aktualizovány. PDF soubor se je rozdělen do 4 částí:

- **Hlavička** – Hlavička se vždy vyskytuje na prvním řádku souboru. Má tvar komentáře, přesněji `%PDF-` a bezprostředně za tím následuje číslo PDF verze, například `%PDF-1.7`.
- **Tělo** – Tělo se skládá z posloupnosti nepřímých objektů. Tyto nepřímé objekty popisují vzhled celého dokumentu (stránky, fonty, obrázky, ...).
- **Tabulka křížových odkazů** – Tabulka křížových odkazů se používá při přístupu k nepřímým objektům. Tato tabulka obsahuje informaci o umístění každého nepřímého objektu. Tabulka se skládá z jedné nebo více *sekcí křížových odkazů*, která musí začínat řádkem s klíčovým slovem `xref`. Každá sekce může být rozdělena na několik *podsekcí křížových odkazů*. Tyto podsekce vždy začínají řádkem, na kterém se vyskytují dvě čísla. První číslo označuje první objekt v záznamu podsekce a druhé číslo značí, kolik takových záznamů se v dané podsekcí vyskytuje. Pod tímto řádkem se nachází samotné záznamy o nepřímých objektech. Záznam o využívaném nepřímém objektu má tvar `nnnnnnnnnn ggggg n` a je zakončen koncem řádku. Desetimístné číslo `nnnnnnnnnn` označuje offset bajtů od začátku dokumentu, po začátek nepřímého objektu. Pětimístné číslo `ggggg` je číslo generace. Jedna sekce křížových odkazů, rozdělena na 2 podsekce, celkově obsahující 3 záznamy může vypadat například:

```
xref
6 2
0000057002 00000 n
0000000265 00000 n
10 1
0000058406 00002 n
```

Výpis 3.3: TODO:

[[od verze 1.5 může být ve streamu]]

- **Patička** – Patička umožňuje rychlé nalezení tabulky křížových odkazů a jiných speciálních objektů. Proto obecně platí, že by se měl PDF soubor číst od konce, kde se vykytuje právě patička. Patička začíná klíčovým slovem `trailer`, za ním následuje slovník patičky a klíčové slovo `startxref`. Na novém řádku se poté vykytuje číslo, uvádějící počet bajtů offsetu od začátku souboru po začátek tabulky křížových odkazů. Jako poslední se na samostatném řádku musí objevit výraz `%%EOF`. V celém souboru se může vyskytovat více patiček, to je způsobeno aktualizováním daného PDF dokumentu. Na posledním řádku souboru se vždy musí vyskytovat výraz `%%EOF`. Patička může vypadat následovně:

```

trailer
<<
/Size 12
/Root 3 0 R
/Info 1 0 R
>>
startxref
565
%%EOF

```

Výpis 3.4: TODO:

[[od verze 1.5 může být slovník ve streamu]]

Struktura dokumentu

Struktura dokumentu popisuje, jak vypadá vyobrazený dokument. Lze si ji představit jako hierarchii objektů vyskytujících se v těle PDF souboru. Některé z důležitých částí tohoto hierarchického stromu jsou:

- **Katalog dokumentu** – Tento katalog je kořenem celého hierarchického stromu. Odkaz na něj lze nalézt ve slovníku patičky, pod klíčem `Root`. Tento katalog obsahuje odkazy na objekty specifikující vzhled dokumentu. Objekt katalogu je slovník, ve kterém se musí vyskytovat klíč `Type`, ke kterému je přiřazena hodnota `/Catalog`. Dalším povinným prvkem katalogového slovníku je klíč `Pages`, jehož hodnota je nepřímý odkaz na kořenový objekt stromu stránek. Objekt katalogu dokumentu může být například:

```

3 0 obj
<<
/Type /Catalog
/Pages 5 0 R
>>
endobj

```

Výpis 3.5: TODO:

- **Strom stránek** – Strom stránek určuje pořadí zobrazení stránek. Listové uzly tohoto stromu jsou typu *objektu stránky*, které mají jiný tvar než ostatní uzly tohoto stromu. Uzly stromu stránek jsou typu slovníku, ve kterém se musí vyskytovat klíče `Type`, `Kids`, `Count` a `Parent`, jenž není povinný v kořenovém uzlu. Hodnota klíče `Type` musí v uzlu stromu stránek být `/Pages`. Ke klíči `Kids` musí být přiřazena hodnota typu pole, které obsahuje nepřímé odkazy na uzly stromu stránek, nebo na objekty stránek. Hodnota klíče `Count` je počet listových uzlů, které jsou potomkem tohoto uzlu. Ke klíči `Parent` je přiřazena hodnota nepřímého odkazu přímého předchůdce tohoto uzlu. Uzel stromu stránek může být například:

```

5 0 obj
<<
/Type /Pages
/Kids [21 0 R 24 0 R]
/Count 10
>>
endobj

```

Výpis 3.6: TODO:

- **Objekt stránky** – Objekt stránky je typ listového uzlu stromu stránek. Tento uzel má tvar slovníku, ve kterém se musí vyskytovat klíč `Type` s hodnotou `/Page`. Dalším povinným záznamem tohoto slovníku je klíč `Parent`, jehož hodnota je nepřímý odkaz na přímého předchůdce tohoto listového uzlu stromu stránek. Mezi jiné důležité záznamy patří záznamy s klíčem `MediaBox`, `Resources` (popsáno dále v této kapitole), `Rotate`, `Contents` (popsáno dále v této kapitole), `Annots` aj. Jednoduchý objekt stránky může vypadat následovně:

```

7 0 obj
<<
/Type /Page
/MediaBox [ 0 0 595.276 841.89 ]
/Parent 21 0 R
/Contents 10 0 R
/Resources 9 0 R
>>
endobj

```

Výpis 3.7: TODO:

Content streams

Content stream obsahuje popis vzhledu PDF stránky pomocí instrukcí na její vykreslení. Tyto instrukce jsou zapsány pomocí PDF objektů, ale na rozdíl od PDF dokumentu jsou tyto instrukce seřazené a vykonávají se podle jejich posloupnosti. *Operand* takové instrukce musí být přímý objekt, který nesmí být typu datového toku. Operand může být typ slovník pouze při použití speciálních operací. *Operátor* instrukce určuje, která akce se provede. Operátory jsou klíčová slova typu jmenného objektu, kde na rozdíl od PDF dokumentu se operátory píšou bez počátečního lomítka. Content stream používá pro zapsání instrukcí postfixovou notaci, tedy nejdříve jsou uvedeny všechny operandy instrukce a poté je uveden její operátor.

Resources

`Resources` specifikují a pojmenovávají používané externí objekty z content streams. V content streams se nesmí používat nepřímé odkazy, proto je možné pojmenovat jednotlivé používané objekty a definovat je tak jako *named resources*. Tyto jména lze používat pouze uvnitř content streams a mimo ně nejsou v PDF dokumentu validní. Named resources se používají například pro obrázky a fonty, které jsou použity na dané stránce. Objekt pro

resources je typu slovníku, který má několik definovaných klíčů, které je možné použít, např. ColorSpace, XObject, Font, ProcSet a další. Slovník pro resources, který obsahuje font pod jménem F5 a dva externí objekty pojmenované jako Im1 a Im2, může vypadat následovně:

```
<<
/Font <<
  /F5 2 0 R
>>
/XObject <<
  /Im1 29 0 R
  /Im2 32 0 R
>>
>>
```

Výpis 3.8: TODO:

[[F5, Im1 a Im2 správné zvýraznění? (emph vs texttt vs none)]]

3.2 Grafika v PDF

[[Graphics State, PDF units, Rects and boxes, Xobject, xref?]]

Tato sekce čerpá informace ze standardu PDF 32000-1 [4]. Grafika PDF dokumentu je popsána pomocí content streams, jenž je vysvětleno v kapitole 3.1. Operátory zde používané spadají do šesti hlavních skupin:

- **Graphics state operátory** – Tyto operátory manipulují s datovou strukturou zvanou *graphics state*, která je vysvětlena později v této kapitole.
- **Operátory pro konstrukci křivek** – Jsou to operátory, které specifikují, jak bude vypadat vykreslená křivka. Spadají zde například operátory pro vytvoření nové cesty, přidávání zaoblení, přidávání nové části křivky a uzavření tvaru.
- **Operátory pro vymalování křivek** – Operátory vybarvující křivku nebo prostor vyhrazený takovou křivkou.
- **Další vykreslovací operátory** – Tyto operátory se používají pro vykreslení grafických objektů, mezi které patří i obrázky.
- **Textové operátory** – Text se v PDF vykreslí jako několik grafických částí, které jsou definovány fontem. Pomocí těchto operátorů se specifikují nastavení spojené s textem a též zde patří operátory pro vykreslení takového textu.
- **Marked-content operátory** – Tyto operátory přímo neovlivňují vzhled stránky, ale spojují informace a objekty uvedené v content **streamu**.

Souřadnicové systémy

PDF definuje více souřadnicových systémů, ve kterých se definují různé grafické objekty. Převod mezi těmito souřadnicovými systémy se provádí s pomocí transformačních matic, které dokážou otáčet, posunovat nebo měnit měřítko mapovaného objektu (nemění se přitom samotné data uloženého objektu, jen jak je zobrazen uvnitř souřadnicového systému).

V PDF se transformační matice značí polem obsahující šest číselných objektů $[a \ b \ c \ d \ e \ f]$. Tato transformační matice je vyobrazena v rovnici (3.1).

$$M_T = \begin{pmatrix} a & b & 0 \\ c & d & 0 \\ e & f & 1 \end{pmatrix} \quad (3.1)$$

Pokud se potřebuje provést více elementárních transformací (např. rotace a posun), záleží na jejich posloupnosti provedení. Obecně platí vzorec (3.2), kde M_{T_0} značí matici první provedené transformace, M_{T_n} je matice poslední provedené transformace a M' označuje matici, která kombinuje všechny tyto provedené transformace.

$$M' = M_{T_0} \cdot M_{T_1} \cdots M_{T_{(n-1)}} \cdot M_{T_n} \quad (3.2)$$

Bod (x, y) v souřadnicovém systému se může matematicky popsat jako vektor z rovnice (3.3).

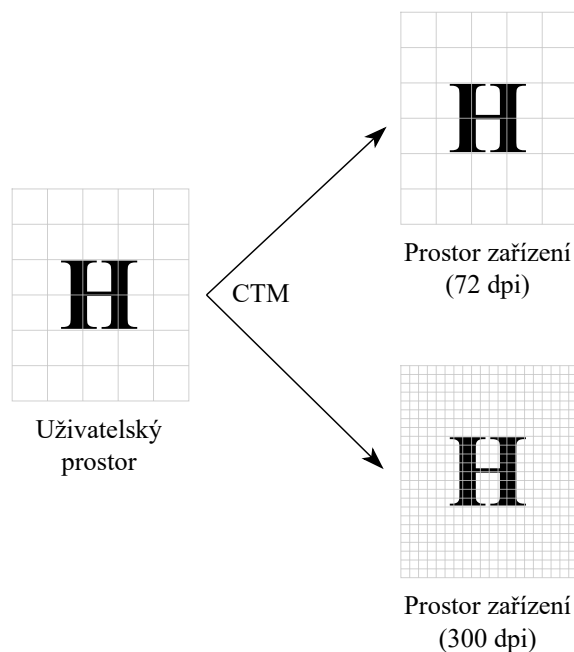
$$P = \begin{pmatrix} x & y & 1 \end{pmatrix} \quad (3.3)$$

Transformovaný bod (souřadnice bodu po použití všech transformací) se vypočítá pomocí vzorce (3.4). P v tomto vzorci označuje původní vektor transformovaného bodu, P' je vektor tohoto bodu po transformaci a M' je matice kombinující všechny provedené transformace.

$$P' = P \cdot M' \quad (3.4)$$

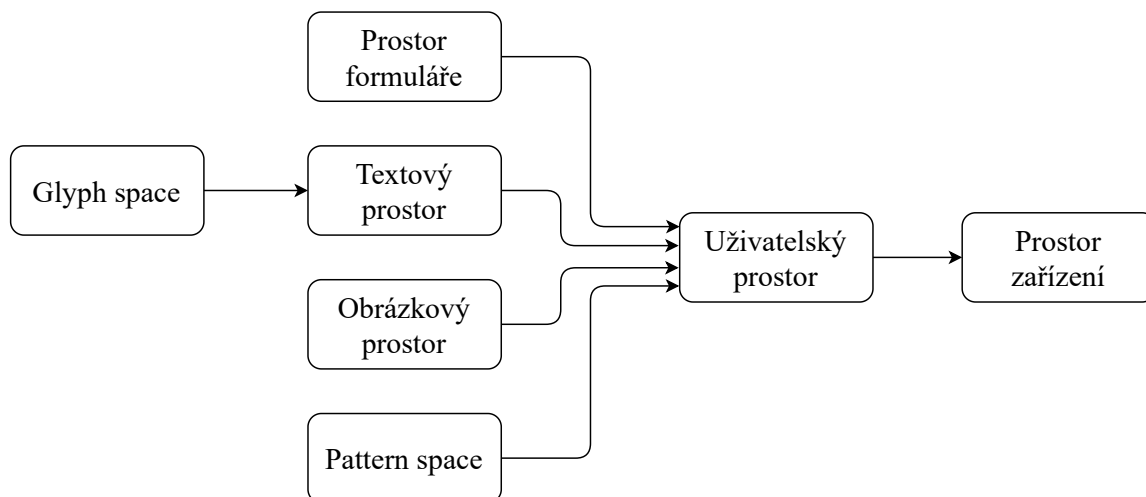
Dále jsou popsány souřadnicové systémy používané v PDF. Vztahy mezi těmito souřadnicovými systémy jsou vyznačeny na obrázku 3.2.

- **Prostor zařízení (device space)** – Tento souřadnicový systém je závislý na zařízení, kde se zobrazuje vytvořený PDF dokument. Je to poslední prostor, do kterého se promítá zobrazení PDF souboru. Zobrazovacím zařízením se rozumí například displej obrazovky počítače, papír v tiskárně, plátno, na které promítá projektor aj.
- **Uživatelský prostor (user space)** – Aby se zamezilo nevhodným účinkům při zobrazování do prostoru zařízení, definuje PDF vlastní prostor, který je nezávislý na zařízení. Tento souřadnicový systém se nazývá *uživatelský prostor*. Pro každou stránku PDF dokumentu se tento souřadnicový systém uvede do původního stavu. V uživatelském prostoru je bod $(0, 0)$ levý dolní roh, tedy x-ová souřadnice se zvyšuje směrem doprava a y-ová souřadnice roste směrem nahoru. Rozlišení určeno v jednotkách uživatelského prostoru nesouvisí s rozlišením v pixelech uvnitř prostoru zařízení. Převod z uživatelského prostoru do prostoru zařízení se provádí pomocí *current transformation matrix (CTM)*. CTM je součástí datové struktury *graphics state*, která je popsána dále v této kapitole. Aplikace zobrazující PDF si tuto CTM matici upraví podle vlastností výstupního zařízení, aby se zachovala nezávislost uživatelského prostoru na zařízení. Vyobrazení tohoto jevu jde vidět na obrázku 3.1.

Obrázek 3.1: [[TODO: popis]] Inspirován obrázkem ze standardu PDF 32000-1 [4]

- **Specializované prostory** – PDF formát pracuje kromě uživatelského prostoru a prostoru zařízení i se specializovanými prostory.
 - *Textový prostor* – V tomto prostoru se definují souřadnice textu. Převod z textového prostoru do uživatelského prostoru se provádí pomocí *textové matice* a několika textových parametrů vyskytujících se v datové struktuře graphics state.
 - *Glyph space* – Glyphy znaků fontu musí být definovány v tomto prostoru. Z glyph space se se poté transformuje do textového prostoru.
 - *Obrázkový prostor* – Všechny obrázky by měly být definovány v tomto prostoru. Pro správné vykreslení obrázku na stránku se musí dočasně upravit CTM.
 - *Prostor formuláře* – Formulářový *XObject* (též externí objekt, viz dále v této kapitole) je reprezentován jako content stream. Tento XObject je v jiném content streamu brán jako grafický objekt. Prostor, ve kterém je tento formulář definovaný, se nazývá prostor formuláře.
 - *Pattern space* – PDF formát poznává typ barvy zvaný *pattern*. Pattern je definovaný jako content stream a prostoru, ve kterém je definován se říká pattern space.
 - *3D prostor* – Tento souřadnicový systém je trojdimenzionální a používá se pro vložené 3D díla.

Obrázek 3.2: Vztah mezi souřadnicovými systémy používaných uvnitř PDF. Každá šipka představuje transformaci mezi dvěma souřadnicovými systémy. Inspirováno obrázkem ze standardu PDF 32000-1 [4]

Graphics state

Pro zobrazení PDF dokumentu se používá datová struktura zvaná *graphics state*. Každá aplikace zobrazující PDF dokumenty musí umět udržovat tuto datovou strukturu. Graphics state struktura v sobě obsahuje několik parametrů, se kterými pracují operace uvnitř content streamu (popsaný v kapitole 3.1). Pro každou stránku se na začátku musí v graphics state struktuře nastavit výchozí hodnoty obsahujících parametrů. Tyto parametry jsou rozděleny na dvě skupiny: závislé na zařízení a nezávislé na zařízení. Mezi parametry nezávislých na zařízení patří například CTM (current transformation matrix), barva (aktuální barva používaná při vykreslovacích operacích), stav textu (devět parametrů popisující formát vypisovaného textu) a tloušťka čáry. Parametry závislé na zařízení jsou například „overprint“, „flatness“ a „smoothness“.

Na jedné stránce se může vyskytovat několik grafických objektů, které se vykreslují nezávisle na sobě. Pro tyto účely se používá *graphics state zásobník*, díky kterému je možné dělat lokální úpravy datové struktury graphics state. Tento zásobník je LIFO (last in, first out) a ukládá se do něj celá datová struktura graphics state. Pro uložení se musí použít operátor q a pro odebrání první položky z vrcholu zásobníku se musí použít operátor Q , kterým se obnoví posledně uložený stav datové struktury graphics state. Uvnitř celého content streamu musí být použit stejný počet operátorů q a Q .

Pro úpravu parametrů uložených ve struktuře graphics state se používají uvnitř content streamu specifické operátory. Mezi tyto operátory patří již uvedené q a Q , které nepoužívají žádné operandy. Další používané operátory upravující graphics state jsou například cm , w , i a jiné. K operátoru cm se váže šest číselných operandů a , b , c , d , e a f . Dohromady tyto operandy specifikují matici transformace, která bude vynásobena maticí CMT a následně přiřazena do CMT položky datové struktury graphics state. Operátor w je unární a jeho operandem je číslo *lineWidth*, které specifikuje tloušťku kreslených čar. Unární operátor i nastaví uvedený číselný operand jako *flatness* parametr struktury graphics state.

Externí objekty

Externí objekt (též taky *XObject*) ... **[[TODO: obecný popis]]**. Každý *XObject* lze vykreslit pomocí operátoru *Do* vyskytujícího se uvnitř content streamu. K tomuto operátoru se váže jeden operand typu jméno. Toto jméno musí být uvedeno ve slovníku *resources* (viz kapitola 3.1) vázaného na stejnou stránku jako content stream. Přesněji se toto jméno musí objevit v položce, která má hodnotu typu slovník, pod klíčem *XObject*. Operátor *Do* má 3 různé chování. Toto chování závisí na hodnotě vázané ke klíči *Subtype* uvnitř *XObject* slovníku, na který se odkazuje operand tohoto příkazu. Hodnoty klíče *Subtype* a k nim vázané chování příkazu *Do* jsou:

- */Image* – Tyto externí objekty mají ve slovníkové části své definice dodatečné prvky. Prvky s klíčem *Width* a *Height* jsou v těchto objektech povinné. Tyto prvky mohou ovlivnit jak bude vykreslený obrázek vypadat, ale podle aktuálního nastavení stránky mohou mít omezené možnosti. **[[Do]]**
- */Form* – Takzvaný *Form XObject* je takový, který ve svém datovém toku obsahuje content stream (popsán v sekci 3.1). *Form XObject* může být vykreslen několikrát a to na různých souřadnicích.
- */PS* –

[[popsat funkci Do]]

3.3 Reprezentace anotací v PDF souboru

3.4 Programovací jazyky a knihovny pro zpracování a anotování PDF souborů

Pro zpracovávání PDF souborů existuje mnoho knihoven v různých programovacích jazycích. Výběr programovacího jazyka závisí nejen na požadavcích pro výslednou aplikaci, ale též na znalostech daného programátora. Samotná knihovna se poté vybere na základě její funkcionality.

V této kapitole jsou popsány různé knihovny, které je možné použít pro zpracování PDF souborů, jejich speciality a nedostatky.

C#

C# je objektově orientovaný programovací jazyk, vyvinutý firmou Microsoft. Jazyk C# je potomkem rodiny jazyků C, je jim tedy podobný a programátorům těchto jazyků nebude dlouho trvat se jej naučit. Jazyk C# je jeden z nejpoužívanějších jazyků pro vývoj na platformě .NET. **[[11]]**

Nejznámější C# knihovna pro práci s PDF dokumenty je **iText 7**¹. Tato knihovna je dostupná pod *Open Source AGPLv3*² licencí a dvěma verzemi komerční licence. **[[popsat funkce knihovny iText 7]]**

¹<https://kb.itextpdf.com/home>

²<https://itextpdf.com/how-buy/AGPLv3-license>

JavaScript

JavaScript je dynamicky typovaný, objektově orientovaný, interpretovaný programovací jazyk. Nejčastěji se využívá jako skriptovací jazyk používaný pro vytváření webových stránek, je však často používán i mimo prostředí webového prohlížeče. Nejznámější z těchto případů je například Node.js, Apache CouchDB a Adobe Acrobat. [3]

Pro zpracování PDF souborů v jazyce JavaScript je možné použít některou z následujících knihoven:

- **PDF.js**³ – Tato knihovna byla vyvinuta převážně pro čtení a vykreslování PDF souborů, samotná neumí dané soubory editovat. Jiné knihovny jsou s touto knihovnou často kombinovány pro pokročilejší práci s PDF soubory. Práce s PDF.js knihovnou závisí na využívání takzvaných Promises, bez kterých nelze tuto knihovnu používat, proto je doporučeno se s jejich používáním dobře seznámit před jakoukoliv prací s touto knihovnou. PDF.js je dostupné pod licencí *Apache License 2.0*⁴.
- **pdfAnnotate**⁵ – Je knihovna vyvinutá specificky pro anotování PDF souborů dostupná pod licencí *MIT License*⁶. Funguje pouze v prostředí webového prohlížeče a Node.js. Samotná knihovna neumí číst a zobrazovat PDF soubory, proto je doporučováno tuto knihovnu kombinovat s výše zmíněnou knihovnou PDF.js. Přidané anotace se zapisují na konec PDF souboru a díky tomu je možné je zobrazit i mimo vytvořenou aplikaci.
- **PDF-LIB**⁷ – Tuto knihovnu je možné používat v jakémkoliv JavaScriptovém prostředí. PDF-LIB dokáže vytvářet nové či modifikovat existující PDF soubory. Mezi modifikace patří například vytváření a vyplňování formulářů, vkládání PDF stránek a čtení a přepisování metadat souboru. Vytváření anotací je možné, ale vyžaduje pokročilejší znalost zápisu formátu PDF. Tato knihovna je dostupná pod licencí *MIT License*⁸.

PHP

PHP je skriptovací programovací jazyk, který je především vhodný pro vývoj dynamických webových stránek. Často je PHP kód vnořený přímo do HTML kódu, kterému tak přidává dynamičnost. PHP podporuje objektově orientované i procedurální programování. I když je PHP jazyk používán převážně pro vývoj webu, lze jej využít i pro vytvoření aplikace běžící v příkazové řádce a pro vývoj desktopových aplikací. [5], [6]

- **TCPDF**⁹ – Tato knihovna je zaměřena na vytváření PDF dokumentů, mezi její hlavní vlastnosti patří podpora fontů, automatické hlavičky a patičky na stránce, dělení slov, zarovnání a zalamování textu, PDF anotace a automatické číslování stran. TCPDF nepodporuje čtení a editaci existujících PDF souborů. Knihovna TCPDF je dostupná pod *Free Software License*¹⁰ licencí.

³http://mozilla.github.io/pdf.js/getting_started/

⁴<https://github.com/mozilla/pdf.js/blob/master/LICENSE>

⁵<https://github.com/highkite/pdfAnnotate>

⁶<https://github.com/highkite/pdfAnnotate/blob/master/LICENSE>

⁷<https://pdf-lib.js.org/>

⁸<https://github.com/Hopding/pdf-lib/blob/master/LICENSE.md>

⁹<https://tcpdf.org/>

¹⁰<https://tcpdf.org/docs/license/>

- **FPDI**¹¹ – Je knihovna pro používání stránek z existujícího PDF dokumentu jako šablony do nového PDF dokumentu. Při opakovaném použití jedné šablony tato knihovna zajistí, že šablona bude v souboru PDF zahrnuta právě jednou. Díky této skutečnosti může být výsledné PDF menší velikosti než PDF vytvořeno jiným způsobem. Tato třída je kompatibilní s výše zmíněnou knihovnou TCPDF. Od verze 1.6 je knihovna FPDI dostupná pod licencí *MIT license*¹².

Python

Python je vysokoúrovňový, interpretovaný programovací jazyk. Má dynamickou kontrolu datových typů a podporuje objektově orientované programování. Tyto skutečnosti z něj dělají ideální jazyk pro skriptování a rychlé prototypování různých aplikací na mnoho platformách. Python je programovací jazyk vhodný i pro začátečníky. [10]

V tomto jazyce existuje několik knihoven pro práci s PDF soubory. Je možné použít například následující:

- **PyMuPDF**¹³ – Je Python verze MuPDF. Je dostupná pod dvěma různými licencemi, a to pod licencí *Open Source – AGPL*¹⁴ a komerční¹⁵ licencí. Knihovna se může lišit podle verze s danou licencí. Tato knihovna dokáže například číst a vyjmout text i obrázky, číst a upravovat metadata a vyhledávat text v existujícím dokumentu. Knihovna má podporu pro OCR (Optical Character Recognition), pokud při instalaci je nainstalován též Tesseract. Podporované formáty dokumentu jsou PDF, XPS, OpenXPS, CBZ, EPUB a FB2 (eBooks). PyMuPDF umí zacházet i s populárními formáty obrázků jako jsou PNG, JPEG, BMP, TIFF a dalšími. **[[vlastnosti pouze pro PDF – anotovat, vyplňovat formuláře, vytvoření nového]] [[přístup z příkazové řádky]]**
- **pikepdf**¹⁶ – Tuto knihovnu lze používat pro vytváření, čtení i úpravu PDF dokumentů. Je to Python verze C++ knihovny QPDF. Pro používání knihovny je nutné být seznámen se specifikací PDF formátu. Knihovna je dostupná pod *Mozilla Public License 2.0*¹⁷ licencí. Pikepdf dokáže kopírovat stránky do jiného PDF souboru, extrahovat obrázky, nahradit obrázek za jiný, upravovat metadata souboru a další.

¹¹<https://www.setasign.com/products/fpdi/about/>

¹²<https://www.tldrlegal.com/l/mit>

¹³<https://pymupdf.readthedocs.io/en/latest/>

¹⁴<https://artifex.com/licensing/agpl/>

¹⁵<https://artifex.com/licensing/commercial/>

¹⁶<https://pikepdf.readthedocs.io/en/latest/>

¹⁷<https://github.com/pikepdf/pikepdf/blob/master/LICENSE.txt>

Kapitola 4

Návrh a implementace aplikace

4.1 Specifikace požadavků

4.2 Využité technologie

Python

Django

HTML, CSS

JavaScript

4.3 Program pro vyhledání chyb a jejich následné vyznačení

Nalezení okraje stránky

Nalezení souřadnic vloženého PDF na stránce

4.4 Doplnující program pro použití v příkazovém řádku

4.5 Architektura webové aplikace

4.6 Ukázka použití vytvořené webové aplikace

Kapitola 5

Testování a zhodnocení výsledné aplikace

- 5.1 Ověření správné funkcionality vyhledávání chyb
- 5.2 Známé chyby aplikace
- 5.3 Uživatelské dotazníky
- 5.4 Možné budoucí rozšíření aplikace

Kapitola 6

Závěr

Literatura

- [1] *Internetová jazyková příručka* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., © 2008–2023 [cit. 8. dubna 2023]. Dostupné z: <https://prirucka.ujc.cas.cz/>.
- [2] JIHLAVSKÝ, M. V. Jak se vyhnout typografickým hříchům. *Čtenář – Měsíčník pro knihovny* [online]. Prosinec 2015, sv. 67, č. 12, s. 449–451, [cit. 6. dubna 2023]. ISSN 1805-4064. Dostupné z: <https://svkkl.cz/ctenar/clanek/891>.
- [3] MDN CONTRIBUTORS. JavaScript. *MDN Web Docs* [online]. 20. února 2023 [cit. 25. února 2023]. Dostupné z: <https://developer.mozilla.org/en-US/docs/Web/JavaScript>.
- [4] PDF 32000-1:2008. *Document management – Portable document format – Part 1: PDF 1.7* [online]. Standard PDF 32000-1:2008, 1. vyd. Adobe Systems Incorporated, červenec 2008 [cit. 17. dubna 2023]. Dostupné z: https://opensource.adobe.com/dc-acrobat-sdk-docs/pdfstandards/PDF32000_2008.pdf.
- [5] PHP GROUP. What is PHP? *Php* [online]. [cit. 26. února 2023]. Dostupné z: <https://www.php.net/manual/en/intro-what-is.php>.
- [6] PHP GROUP. What can PHP do? *Php* [online]. [cit. 2. března 2023]. Dostupné z: <https://www.php.net/manual/en/intro-what-cando.php>.
- [7] RYBIČKA, J., ČAČKOVÁ, P. a PŘICHYSTAL, J. *Průvodce tvorbou dokumentů*. 1. vyd. Bučovice: Martin Stríž, 2011. ISBN 978-80-87106-43-3.
- [8] SLEZÁKOVÁ, K. Základy typografie aneb Potěšte svého grafika. *Shockworks* [online]. 10. června 2015 [cit. 27. března 2023]. Dostupné z: <https://www.shockworks.eu/cz/zaklady-typografie-aneb-poteste-sveho-grafika-2/>.
- [9] SZÖKE, I. Textová část BP/DP – Lessons learned #1. *Leaný blog* [online]. 2. ledna 2012 [cit. 1. dubna 2023]. Dostupné z: <http://blog.igor.szoke.cz/2012/01/textova-cast-bpdp-lessons-learned-1.html#.ZChxc3ZBzEb>.
- [10] The Python Tutorial. *Python documentation* [online]. 26. února 2023 [cit. 27. února 2023]. Dostupné z: <https://docs.python.org/3/tutorial/>.
- [11] WAGNER, B., DYKSTRA, T., SANTOS, R. C. M. et al. Prohlídka jazyka C#. *Microsoft Learn* [online]. 22. září 2022 [cit. 26. února 2023]. Dostupné z: <https://learn.microsoft.com/cs-cz/dotnet/csharp/tour-of-csharp/>.